מגילה

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו. כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ד אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה, כיצד? חל להיות י"ד בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות ע"ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר:

גמ' מגילה נקראת בי"א. מנלן? מנלן, כדבעינן למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים! אנן הכי קאמרינן: מכדי, כולהו אנשי כנה"ג תקינינהו, דאי ס"ד אנשי כנה"ג י"ד וט"ו תקון, אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינו אנשי כנה"ג והתנן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא פשיטא כולהו אנשי כנה"ג תקינו היכא רמיזא? אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן אמר קרא לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם האי מיבעיא ליה לגופיה א"כ לימא קרא זמן מאי זמניהם זמנים טובא ואכתי מיבעי ליה זמנו של זה לא כזמנו של זה א"כ לימא קרא זמנם מאי זמניהם שמעת מינה כולהו, ואימא זמנים טובא? זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי ואימא תריסר ותליסר? כדאמר רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי הכא נמי י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר? לא יעבור כתיב ור' שמואל בר נחמני אמר אמר קרא כימים אשר נחו בהם היהודים ימים כימים לרבות י"א וי"ב ואימא תריסר ותליסר? אר"ש בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר לא יעבור כתיב, ור"ש בר נחמני מ"ט לא אמר מבזמניהם? זמן-זמנם-זמניהם לא משמע ליה. ורב שמן בר אבא מ"ט לא אמר מכימים? אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה דדריש זמן-זמנם-זמניהם אבל חכ"א אין קורין אותה אלא בזמנה. מיתיבי א"ר יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה רבי יהודה אליבא דמאן אילימא אליבא דר"ע אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא אלא לאו אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן מיהא קרינן תיובתא דרבי יוחנן תיובתא א"ב אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכמים אמרו בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה תניא נמי הכי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה רב אשי קשיא ליה דר' יהודה אדר' יהודה ומוקים

מגילה נקראת בי"א וכו'. פעמים בזה ופעמים בזה ולקמן מפרש ואזיל: **לא פחות ולא יותר:** לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו: **מימות יהושע.** בגמ' מפרש לה: **אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה.** כלומר מאחר שהמוקפין קורין בט"ו ושאין מוקפין קורין בי"ד הרי הכל בכלל תו היכי הורה אור משכחת י"א י"ב י"ג אלא שהכפרים נתנו להן חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה יום שני בשבת שלפני י"ד או חמישי בשבת שהוא יום כניסה שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט לפי שבתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא (ב"ק דף פב.) והכפרים אינן בקיאין לקרות וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר ולא הטריחום חכמים להתאחר ולבא ביום י"ד ופעמים שיום הכניסה בי"ג ופעמים שהוא בי"א: **חל ארבעה עשר להיות בערב שבת עיירות ומוקפין חומה קורין בו ביום.** שאין קריאת המגילה בשבת, גזירה שמא יטלנה בידו, וא"ת יאחרו המוקפין עד אחר שבת? הוה ליה ט"ז ואמר קרא "ולא יעבור": **חל להיות אחר שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה.** דהוה ליה י"א וטפי לא משכחת לה יום הכניסה שלפני פורים מוקדם לו דמיום הכניסה ליום הכניסה לא מקדמינן: **גמ' ה"ג מנלן מנלן כדבעינן למימר לקמן וכו'.** והכי פירושא מנלן די"א וי"ב וי"ג חזו לקרייה, די"ד וט"ו הוא דכתיב בקרא, וקא מהדר גמרא מנלן בתמיה הא לאו חובה היא אלא חכמים הקילו עליהן כדבעינן למימר לקמן: **כדי שיספקו.** שיהו פנויין ביום פורים להספיק צורכי סעודת פורים לבני העיירות: **אנן הכי קאמרינן.** אנן דמיבעיא לן מנלן הכי קאמרינן: **מכדי.** מדהקילו חכמים על הכפרים להקדים, על כרחך אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בימי מרדכי ואסתר את שמחת הפורים וקריאת המגילה כולהו הני זימני תיקון ונתנו רשות לקרות: **דאי סלקא דעתך.** י"ד וט"ו תקון הכתובין במגילה ותו לא: **היכי אתו רבנן.** דבתרייהו ועקרו תקנתא והתירו להקדים בתמיה: **אלא פשיטא אינהו תקון.** וכיון דאינהו תקון ודאי רמזינהו במגילת אסתר הייט דמיבעיא לן היכא רמיזא ומנלן: **לגופיה.** לי"ד וט"ו המפורשין בספר: **לימא קרא.** את ימי הפורים האלה בזמן דמשמע בזמן המפורש להם: **ואכתי מיבעי ליה.** האי דנקט זמנים לשון רבים: **זמנו.** של מוקפין לאו כזמנו של פרוזים, דאי כתוב בזמן הוה משמע זמן אחד לשניהן אי בעו ליקרו בארביסר ואי בעו ליקרו בחמיסר: **זמניהם דומיא דזמנם.** רבויא דדרשינן לקרא לייתורא דיו"ד וה"א דומיא דעיקר הזמן דנפקא לן מזמנם הוא דקא מרבה דומיא דידיה: **זמן קהלה לכל היא.** הכל נקהלו להנקם מאויביהם בין בשושן בין בשאר מקומות כמו שכתוב בספר הלכך לא צריך קרא לרבויי שיהא ראוי לקרייה דעיקר הנס בו היה: **ימים כימים.** לעיל מיניה כתיב י"ד וט"ו ישמחו וכתיב "כימים אשר נחו בהם היהודים וגו'" והוה ליה למיכתב ימים אשר נחו דמשמע הם הם ימים אשר נחו מאי "כימים" לרבות שנים אחרות כדוגמתן: **לדורות הוא דכתיב.** להכי שייך לישנא דקרא "כימים" כלומר יעשו לדורות י"ד וט"ו כאשר היה בימי הנס ימים אשר נחו בהם הלכך לא איכא לרבויי מהכא שנים אחרים: **זו דברי ר' עקיבא.** הכי גמיר רבי יוחנן מרביה דמתני' ר"ע אמרה סתימתאה. הרבה סתם משנה סתם ר' שהן דברי ר' עקיבא וי"מ סתימתאה כל הסתומין תלמידיו היו כדאמר בסנהדרין (דף פו.) סתם משנה ר"מ, סתם תוספתא ר' נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, וכולהו כתימתאי אליבא דר' עקיבא אך קשה בעיני לפרש כן שמליט בכמה מקומות בשם ר"א בר' יוסי סתימתאי רבי מנחם בר רבי יוסי סתימתאי לקמן בפרק בני העיר (דף כו.*): **אימתי.** הקילו חכמים על הכפרים: **בזמן שהשנים כתיקנן.** שהשנים מתעברות על פי בית דין והחדשים המקדשין בבית דין שולחין שלוחיהן להודיע אימתי הוקדש ניסן ועושין מועדים ע"פ שלוחין: **כשישראל שרויין על אדמתם.** והשלוחין מגיעין עד הפסח לקצה ארץ ישראל: **אבל בזמן הזה.** שפסקו כל אלה וישראל נפרדו ולא יגיעו שלוחי ב"ד אלא הכל צופין למקרא מגילה ואומרים יום י"ד באדר קרינן המגילה כשאחרו לאדר ט"ו יום וט"ו של ניסן עושין פסח, ואם תקדים קריאתה יעשו פסח לסוף שלשים יום של קריאה ונמצאו אוכלין חמץ בימים אחרונים (ביום) של פסח: **בזמן הזה נמי איתא להא תקנתא.** דהא רבי עקיבא בזמן הזה [הוה] ואמר במתני' דמקדימין: **אלא לאו אליבא דרבנן.** דהוו מקמי ר"ע אמרה: **מיהא קרינן.** אלמא רבנן נמי דרשי זמן זמנם זמניהם: **איכא דאמרי אמר רבה זו דברי ר' עקיבא סתימתאה.** ולא גרסינן להאי לישנא דדריש "זמן זמנם זמניהם" דהא רבנן דפליגי עליה נמי דרשי ליה אלא שהחמירו לאחר חורבן משום דמסתכלין בה: **קשיא דר"י.** דהא ברייתא דלעיל אדר' יהודה דמתני' כדמפרש ואזיל: ואוקי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה ד סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרפח סעיף א:

ב ב מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ג:

ג ג מיי' שם הלכה ו ז סמג שם:

ד ד מיי' פ"ב מהלכות ממרים הלכה ב:

ה ה מיי' פ"א מהל' מגיל' הלכה ט:

[ועי' רש"י בכורות ל. ד"ה פיתי]

* * *

רבינו חננאל

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר. והא לא כתב קרא אלא בי"ד ובט"ו והני כולהו מנא לן. ואמרינן כדבעינן למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים שיהיו מקדימין ליום הכניסה וקורין בי"א ובי"ב ובי"ג פי' יום הכניסה יום ב' ויום ה' נקרא יום הכניסה. מפני שנכנסין בני הכפרים בכרכים כדי שיתפללו בצבור ויקראו בס"ת. וביום שנכנסין מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים ואם חל יום י"ד ביום ג' התירו לכפרים לקרוא המגילה ביום ב' שהוא י"ג לחדש. ואם חל להיות י"ד ברביעי קורין הכפרים ביום ב' שהוא י"ב לחדש. ואם חל י"ד להיות באחד בשבת מקדימין וקורין ביום ה' שהוא י"א לחדש. הקילו עליהן מפני שמספיקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים. ואם יכנסו ביום ג' או ביום ד' מפני קריאת המגילה אינן יכולין לבוא ביום ה' שהוא יום הכניסה וכן דרך זו השמועה. ואקשינן ואיך הקילו חכמים ועקרו י"ד ויום ט"ו שהן תקנת אנשי כנסת הגדולה ותקנו הם י"א וי"ב וי"ג לבני הכפרים. והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וכו'. ופרקינן הני נמי מסורת היה בידם על פה כי אנשי כנסת [הגדולה] תקנום. מדכתיב לקיים את (דברי) [ימי] הפורים האלה בזמניהם. ולא כתיב זמן או זמנם. דמשמע זמנם של פרזים לא הוא זמן של בן כרך. אלא כתיב זמניהם. דייקינן מינה כי זמנים הרבה תיקנו להן חכמים. והן י"א וי"ב ב' ימים כנגד י"ד וט"ו. אבל י"ג לא צריך קרא לרבויי דהוא זמן קהלה לכל. ולא יתכן לומר ט"ז וי"ז דכתיב ולא יעבור. כלומר אין לו לעבור ולעשות ימי הפורים אחר יום ט"ו ושמואל בר נחמני דייק מכימים לרבות י"א וי"ב כו'. ואידך כימים לדורות הוא דכתיב כלומר כמו הימים אשר נחו בהם עשו אותם נמי פורים. א"ר יוחנן משנה זו מגילה נקראת. בי"א בי"ב כו'. שנעשית סתומה דברי ר' עקיבא הן. אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה והן י"ד וט"ו בלבד. ואותבינן עלה מהא דתניא א"ר יהודה אימתי קורין בי"א בי"ב ובי"ג, בזמן שהשנים כתקנן. כלומר בזמן שאין שם שמד. להתבלבל חשבון השנים. וישראל שרוין על אדמתם. אבל עתה אע"פ שבזמן הזה השנים כתיקנן. הואיל ומסתכלין בה אין קורין

יבמות יג:

[עי' תוס' זבחים סט. ד"ה מנלן וכו' מה שהקשו בסוגיא דהכא והניחו בקושיא]

מו"ק ג: גיטין לו. עדיות פ"א מ"ה ע"ז לו.

[יבמות יג:]

[לקמן ד:]

[גי' רי"ף ואימא תריסר ותליסר י"ג זמן כו' וגי' רא"ש א"ר שמואל בר יצחק י"ג זמן כו']

[תענית יח: ע"ש]

נושא
- תאריכים הראוים לקריאת המגילה
- חיובים להקדים קריאתה ליום הכניסה עבור הכפרים

מבנה
△ - חל להיות (י"ד)
═ - ימים שבהם חל י"ד
////// - "מקדימין"

"מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו"

חל (י"ד) להיות	תאריך של יום הכניסה
יום שני	—
יום שלישי	יום ב = יג אדר
יום רביעי	יום ב = יב אדר
יום חמישי	—
יום ששי	יום ה' = יג אדר
שבת	יום ה = יב אדר
יום ראשון	יום ה = יא אדר

מבנה
△ (מזקב) תשובות
▽ קושיות/שאלות/הצעות ("אימא")
✉ מקורות במגילה לימים הנוספים (יא-יב) לקריאת המגילה

*אסתר ט:יח
והיהודים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה

נושא/מבנה
△ I-II ב' לשונות בר' יוחנן- שיטתו בדברי חכמים לגבי תאריכי קריאת המגילה

═ שלבי בירור אליבא דמאן אמר ר' יהודה את דבריו

נושא
ר' אשי מיישב ב' מקורות סותרים כביכול יש סתירה בדברי ר' יהודה בענין תוספת ימי הקריאה בזמן הזה

*סוגריים לשם דילוג כדי לראות עיקר השאלה: בתוכם הגמ' מוכיחה בבסיס להקדמת קריאת המגילה הן מאנשי כנסת הגדולה עצמם

אסתר ט: כא
לקיים עליהם להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה
כב כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים

גליון הש"ס גמ' מתני' אלא שהכפרים כו'. עיין מדרש תנחומא פרשת בראשית סי' חדש בהביא דיני הכניסה: שם ולא יעבור כתיב. לקמן דף ה ע"א: